

- เหตุเนื่องหลังการกระทำผิด การกระทำผิดเพราะความจำเป็นบังคับหรือเพราะถูกย่ำโทษ อาจได้รับโทษน้อยกว่าที่ผิดโดยสันดานชั่วร้าย บางที่การกระทำผิดอาจเกิดขึ้นเพราะโรคจิตซึ่งต้องใช้การรักษามากกว่าการลงโทษ

- สภาพของผู้กระทำผิด ในความผิดอย่างเดียวกัน อาจกำหนดโทษต่างกันตามสภาพของผู้กระทำผิด ซึ่งอาจต้องพิจารณาโดยคำนึงถึง เพศ อายุตัว อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และสภาพทางส่วนตัวด้านอื่น ๆ ของผู้กระทำผิด

อย่างไรก็ดี แม้จะเป็นความผิดอย่างเดียวกันก็อาจแตกต่างกันในลักษณะพฤติการณ์ หรือเหตุผลซึ่งอาจใช้ดุลพินิจวางโทษหนักเบาแตกต่างกันตามควรแก่กรณีได้ โดยนำเหตุผลบางประการมาประกอบการพิจารณา เช่น

- ลักษณะของการกระทำผิด ความผิดอย่างเดียวกัน บางกรณีพฤติการณ์หรือลักษณะแห่งการกระทำผิดเป็นการกระทำ ความผิดวิธีอย่างร้ายแรง จะต้องวางโทษหนักอาจได้ถึงไล่ออกจากราชการ แต่บางกรณีพฤติการณ์หรือลักษณะการกระทำผิดไม่ถึงขั้นเป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งอาจพิจารณาโทษสถานเบา ลดลงเล็กน้อยตามสมควรแก่กรณี

- ผลแห่งการกระทำผิด ความผิดอย่างเดียวกัน อาจต้องวางโทษต่างกัน เพราะผลแห่งการกระทำผิดทำให้เกิดความเสียหายมากน้อยต่างกัน

- คุณความดี ในความผิดอย่างเดียวกัน ผู้มีประวัติการทำงานดี ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน อาจได้รับโทษน้อยกว่าผู้ที่เคยทำความผิดมาก่อนแล้ว ผู้ทำผิดในเรื่องเดียวกัน ความที่พยายามแก้ไข บรรเทาผลร้ายอาจได้รับโทษน้อยกว่าผู้ไม่ได้พยายามทำเช่นนั้น เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่บกร่องควบคุมผู้ต้องหาไม่เต็มใจเป็นผู้ต้องหาหลบหนี ในรายที่พยายามติดตามจับกุมผู้ต้องหาที่หลบหนีคืนมาได้ ควรจะได้รับโทษน้อยกว่าคนที่ไม่พยายามทำเช่นนั้น

- การรู้หรือไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ถ้าทำไปทั้งๆ ที่รู้ว่าผิด ย่อมมีโทษหนักกว่าทำไปเพราะไม่รู้ว่าเป็นความผิด

- การให้ออกสัปดาห์ความประพฤติ ถ้าเป็นความผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรง อาจให้ออกสัปดาห์ความประพฤติที่เฉพาะความประพฤติอีกครึ่ง โดยวางโทษสถานเบา หรือลดโทษโดยถือว่ากล่าวตักเตือนหรือทำทัณฑ์บน แล้วแต่กรณี

แนวทางการลงโทษทางวินัยของข้าราชการ

Infographic showing various illustrations of disciplinary actions with text labels such as 'การกระทำผิดความผิด', 'การกระทำผิดวินัยทหาร 5 ข้อ', and 'การกระทำผิดวินัยทหาร 5 ข้อ'.

แนวทางการลงโทษทางวินัย

การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ คือ การพิจารณา วินิจฉัยว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในกรณีใด ตาม มาตราใด และควรลงโทษในสถานใด หรือไม่ ทั้งนี้เป็น กระบวนการที่จะต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา โดยเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การพิจารณาความผิด และกำหนดโทษพึงกระทำ เมื่อได้ทราบข้อเท็จจริงของเรื่อง ที่กล่าวหาโดยกระจ่างชัดพอที่จะพิจารณาความผิดและกำหนด โทษได้แล้ว ทั้งนี้หากเป็นความผิดวินัย ซึ่งมีโทษความผิดที่ ปราบกฏชัดเจน จะต้องได้ข้อเท็จจริงจากการสืบสวนหรือ สืบสวน หากเป็นความผิดวินัยในการทำความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง อาจได้ข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาของศาลอื่นถึงที่สุด การ สืบสวน การรายงาน หรือการรวบรวมข้อมูลแล้วแต่กรณี

หลักการพิจารณาความผิด

ในการพิจารณาความผิด มีหลักที่ควรคำนึงถึงอยู่ 2 หลัก คือ (1) **หลักนิติธรรม** ได้แก่การพิจารณาตามตัวบท กฎหมาย กล่าวคือ การที่จะถือว่าการกระทำอย่างใดเป็น ความผิดทางวินัยฐานใดนั้น ต้องมีบทกฎหมายบัญญัติว่าการ กระทำเช่นนั้นเป็นความผิดทางวินัย ถ้าไม่มีบทกฎหมายว่าการ กระทำเช่นนั้นเป็นความผิดทางวินัย ก็ไม่ถือเป็นการกระทำผิด วินัย ทั้งนี้ การที่จะถือว่าการกระทำอย่างใดเป็นความผิดทาง วินัยฐานใดนั้น ต้องพิจารณาให้ข้อเท็จจริงประกอบของความผิด ฐานนั้นทุกประการ ถ้ากรณีใดไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐาน ใดก็ไม่เป็นความผิดฐานนั้น ถ้าข้อเท็จจริงซึ่งข้อเท็จจริงประกอบ ความผิดตามมาตราใด ก็นับว่าเป็นความผิดไปตามมาตราอื่น และลงโทษไปตามความผิดนั้น

หลักการพิจารณากำหนดโทษ

- (1) **หลักนิติธรรม** คือ คำนึงถึงระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ
 - (ก) ความผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องโทษสถานไล่ออกหรือปลด ออก ตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะ ลดหย่อนก็ได้ แต่ลดลงต่ำกว่าปลดออกไม่ได้
 - (ข) ความผิดวินัยไม่ร้ายแรง จะต้องลงทัณฑ์ภาคทัณฑ์หรือตัด เงินเดือน
 - (ค) ความผิดวินัยเล็กน้อย อาจวางโทษสถานภาคทัณฑ์ แต่ถ้าเป็น ความผิดครั้งแรก และผู้บังคับบัญชาเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรลงโทษ จะโทษให้โดยง่ายดีกว่าตัดเงินเดือน หรือให้ทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้
- (2) **หลักมนุษยธรรม** คือ การพิจารณาบทพวมนให้รอบคอบโดย คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมตามเหตุผลที่ควรจะเป็น ภายใต้ขอบเขตระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนด เช่นในกรณีที่กฎหมาย ขอบเขตระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนด เช่นในกรณีที่กฎหมาย กำหนดว่าความผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องลงโทษไล่ออก หรือ ปลดออก ดังนั้นกรณีไหนควรกำหนดโทษเป็นไล่ออก กรณีไหนควร กำหนดโทษเป็นปลดออก ควรใช้หลักมนุษยธรรมเข้าประกอบการ พิจารณาด้วย และทำนองเดียวกันในกรณีความผิดไม่ร้ายแรง กรณีไหนจะควรลงทัณฑ์ ก็ยกยอ ก็ขง หรือภาคทัณฑ์ และกรณี ไหนจะควรลดหย่อนโทษ หรืองดโทษ ก็ควรใช้หลักมนุษยธรรมเข้า ประกอบการพิจารณาด้วย
- (3) **หลักความเป็นธรรม** คือ การลงโทษจะต้องให้ได้รับเสมอ หน้ากัน ใครทำผิดก็จะต้องถูกลงโทษ ไม่มีข้อยกเว้น ไม่เลือกที่รักมัก ที่ชัง การกระทำความผิดอย่างเดียวกันในลักษณะ และพฤติการณ์ คล้ายคลึงกัน ควรจะวางโทษเท่ากัน

(2) **หลักมนุษยธรรม** ได้แก่ การพิจารณาบทพวมนให้รอบคอบโดย คำนึงถึงความ เป็นจริงและความถูกต้องเหมาะสมตามเหตุผลที่ควรจะเป็น เช่น ตามตัวอย่างดังกล่าวใน (1) ถ้าพิจารณาโดยใช้หลักมนุษยธรรม ด้วย ก่อนที่จะปรับบทความผิด และกำหนดโทษจะต้องคำนึงถึงความ เป็นจริงตามเหตุผลที่ควรจะเป็นในสภาพการณ์เช่นนั้นว่าเป็นการทุจริต ต่อหน้าที่ราชการหรือไม่ด้วย ต้องอาศัยข้อเท็จจริงและความเป็นจริง ตามเหตุผลที่ควรจะเป็นนั้น ตัวอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งเป็นอย่างไร ถ้า แวดล้อมประกอบ เช่น ตัวฐานะของเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งเป็นอย่างไร ถ้า ฐานะยากจนมาก เงินขาดมือเสมอ ซักหน้าไม่ถึงหลังเป็นประจําอย่างนี้ แม่เงิน 10 บาท 20 บาท ก็อาจฟังว่าเอาไปหมุนใช้ส่วนตัวก่อนได้ แต่ถ้า เป็นคนร่ำรวย ฐานะดี มีเงินติดตัวอยู่เป็นจำนวนพันเสมอ อย่างนี้การที่ เงินหลวม 20-30 บาท เข้าไปบ่นอยู่ในกระเป๋ามา ถึงแม่จะใช้ปนกับไปกับ เงินส่วนตัวก็คงจะไม่ไประโยชน์แก่ตนเองอย่างใด ก็ไม่หาจะปรับบท เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เพราะขาดองค์ประกอบในข้อที่ว่า "เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่สมควรได้" และอาจต้องดูระยะเวลาที่ เงินอยู่กับตัวด้วยนานาเพียงใด ถ้า ระยะเวลาเป็นเดือน ๆ ก็อาจได้ ประโยชน์ส่วนตัวในการที่มีเงินเหลือ อยู่ในมือ พอที่จะฟังว่าเป็นการทุจริตต่อ หน้าที่ราชการได้ แต่ถ้าเงินอยู่ในมือ เพียง 2-3 วัน แล้วนำมาส่งเอง โดยไม่ มีเหตุบังคับให้ต้องส่ง แม่เงินจะมาก ก็จะไม่ไประโยชน์อะไรในการที่มี เงินเหลืออยู่ในมือ จึงขาดองค์ประกอบที่จะฟังว่าเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ ราชการ ความผิดที่ควรปรับบทคงจะเข้ากรณีเพียงไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ของทางราชการ ดังนี้ เป็นการพิจารณาโดยอาศัยหลัก นิติธรรม และ หลักมนุษยธรรมประกอบกัน ซึ่งจะถูกพิจารณาตามความ เป็นจริง และ เหมาะสมกว่าการพิจารณาโดยอาศัยหลัก นิติธรรมแต่เพียงอย่างเดียว